

05/2016

ELÄKETURVAKESKUKSEN RAPORTEJA

TIIVISTELMÄ

Mervi Takala ja Niko Väänänen

Pidentääkö osa-aikaeläke työuria?

Suomea koskeva tapaustutkimus

Vuodesta 1987 alkaen ikääntyneillä työntekijöillä on ollut mahdollisuus siirtyä osa-aikaiseen työntekoon osa-aikaeläkkeen avulla. Tämän tapaustutkimuksen tarkoituksena on selvittää, onko osa-aikaeläke pidentänyt työuria.

Osa-aikaeläke on osa Suomen nykyistä työeläkejärjestelmää. Lakisääteinen työeläkejärjestelmä kattaa kaiken yksityisellä ja julkisella sektorilla tehtävän työn. Osa-aikaeläke luotiin yksityiselle sektorille vuonna 1987 ja julkiselle sektorille 1989. Osa-aikaeläke lakkautetaan vuoden 2017 alussa ja korvataan osittain varhennetulla varhaiseläkkeellä.

Vuosien saatossa osa-aikaeläkkeen sääntöjä on muutettu useaan otteeseen. Alun perin osa-aikaeläkkeelle saattoi jäädä 60–64-vuotiaana, mutta vuonna 1994 ikäraja laskettiin 58 vuoteen. Vuonna 1998 ikärajaa laskettiin neljäksi vuodeksi 56 vuoteen. Eläkkeen yläikäraja pysyi samana koko tämän ajan. Vuonna 2011 ikärajoiksi tuli 60–67 vuotta, ja vuonna 2013 alaikäraja nousi 61 vuoteen.

Osa-aikaeläkkeeseen tehtyjen muutosten vaikutukset näkyvät selvästi osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden määrissä eri vuosina. Ensimmäisinä vuosina osa-aikaeläkkeen voimaantulon jälkeen vain harva käytti mahdollisuutta siirtyä osa-aikaeläkkeelle. Samanaikaisesti oli voimassa muutamia muita täyden eläkkeen varhaiseläkejärjestelyjä, jotka kiinnostivat ihmisiä enemmän. Kun osa-aikaeläkkeen ikärajaa laskettiin, sen suosio kasvoi.

Vuonna 2015 noin 12 000 henkilöä oli osa-aikaeläkkeellä. Tämä vastaa noin 12 prosenttia niistä 60–67-vuotiaista henkilöistä, jotka olivat työelämässä, mutteivät nostaneet vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä. Noin 60 prosenttia osa-aikaeläkeläisistä on naisia. Osa-aikaeläkeläisistä miehet ovat enemmistönä yksityisellä sektorilla, kun taas naisia on julkisella sektorilla enemmän. Tämä jaottelu vastaa hyvin työntekijöiden sukupuolijakaumaa eri sektorien välillä.

Tutkimme tässä raportissa väestötason tilastoja ja vertaamme työurien pituutta kahden ryhmän välillä: niiden, jotka siirtyivät 58-vuotiaina osa-aikaeläkkeelle ja niiden samanikäisten, jotka jatkoivat työelämässä. Vertaamme näiden kahden ryhmän työuran pituutta vuosina 2005 ja 2014, kun seurantajoukko on saavuttanut 67 vuoden iän. Selvityksemme osoittaa, että osa-aikaeläkeläisillä on pidemmät työurat. Tämä kuitenkin selittyy sillä, että osa-aikaeläkeläisten työurat olivat jo pidempiä ennen kuin he siirtyivät osa-aikaeläkkeelle.

Osa-aikaeläke on selkeä väylä vanhuuseläkkeelle, noin 90 prosenttia osa-aikaeläkkeistä päättyy siirtymiseen vanhuuseläkkeelle. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus on kasvanut, vuonna 2005 noin 75 prosenttia osa-aikaeläkkeistä päättyi vanhuuseläkkeelle siirtymiseen.

Eri vuosina tehdyt kyselytutkimukset osoittavat, että osa-aikaeläkeläiset ovat varsin tyytyväisiä osa-aikaeläkkeeseen. Yleisimmät ilmoitetut ongelmat olivat ajan tasalla pysyminen työpaikan asioista, vieraantuminen työyhteisöstä sekä tulorajojen sisällä pysyminen.

Osa-aikaeläkkeelle siirrytään sekä työntö- että vetotekijöiden takia. Yleisimmät syyt siirtyä osa-aikaeläkkeelle olivat: halu viettää enemmän aikaa perheen ja harrastusten parissa ja osa-aikaeläke on pehmeä lasku täydelle eläkkeelle. Lisäksi monet vastaajat kokevat, että he ovat tehneet kokopäivätyötä tarpeeksi kauan. Työntötekijät liittyvät etenkin työn raskauteen ja huonoon terveydentilaan. Kyselyissä noin puolet vastaajista sanoo, että he olisivat jatkaneet kokoaikaisesti työelämässä vanhuuseläkkeeseen asti, mikäli osa-aikaeläkettä ei olisi ollut.

Tätä tapaustutkimusta varten suoritimme neljä haastattelua, joissa olivat edustettuina työmarkkinaosapuolet, työnantajat sekä osa-aikaeläkeläiset. Haastateltavat kertovat oman näkemyksensä siitä, onko osa-aikaeläke pidentänyt tai voisiko se pidentää työuria. Haastateltujen mielipiteet eroavat jonkin verran. Työnantajien keskusjärjestö suhtautuu kielteisesti osa-aikaeläkkeeseen, kun taas työntekijäpuoli kannattaa sitä. Haastattelemamme osa-aikaeläkeläinen on erittäin tyytyväinen osa-aikaeläkkeeseen.

Raportti on julkaistu vain englanniksi: Does part-time pension extend working lives?
– A Finnish case study. Finnish Centre for Pensions, Reports 05/2016.

Aineistotilaukset:

www.etk.fi > Julkaisut > Tutkimuksia > Does part-time
pension extend working lives?: A Finnish case study
tai aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-248-9 (PDF)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 411 20
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 411 20
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus Finland
Telephone +358 29 411 20
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut